

ГОМЕЛЬСКАЯ ВОБЛАЦЬ

Галоўнае ўпраўленне адукацыі Гомельскага аблвыканкама
Адзел адукацыі Рагачоўскага райвыканкама
ДУА «Яслі-сад № 5 г.Рагачова»

МЕТАДЫЧНАЯ РАСПРАЦОЎКА «МАСТАЦКАЯ ЛІТАРАТУРА ЯК СРОДАК РАЗВІЦЦА ДАСЛЕДЧАЙ ДЗЕЙНАСЦІ ДЗЯЦЕЙ ДАШКОЛЬНАГА ЁЗРОСТУ» (МЕТАДЫЧНЫ КЕЙС)

*Красюк Валянціна Сяргееўна,
намеснік загадчыка
па асноўнай дзейнасці*

*Гомель
2021*

Актуальнасць метадычнай распрацоўкі

На сучасным этапе дашкольнай адукацыі актывізуецца пошук эфектыўных падыходаў, накіраваных на дасягненне выхаванцамі асабістых, метапрадметных і прадметных кампетэнцый пасродкам інтэграцыі асноўных напрамкаў развіцця дзіцяці і інтэграцыі адукацыйных галін. Адукацыйны стандарт дашкольнай адукацыі вылучае прынцып інтэграцыі ў якасці прыярытэтнага патрабавання да рэалізацыі вучэбнай праграмы дашкольнай адукацыі, арганізацыі навучальнага працэсу. Інтэграваны падыход забяспечвае высокую выніковасць пры стымуляванні развіцця пазнавальнай сферы.

На наш погляд, інтэграцыйны падыход па адначасоваму аб'яднанню адукацыйных галін «Художественная літаратура», «Развіццё маўлення і культура маўленчых зносін» і такому віду дзіцячай дзейнасці як «пазнавальная практычная дзейнасць», будзе садзейнічаць павышэнню ўзроўню прафесійнай кампетэнтнасці выхавальнікаў дашкольнай адукацыі па маўленчаму і пазнавальнаму развіццю дзяцей дашкольнага ўзросту ў пазнавальнай практычнай дзейнасці, арганізаванай на аснове зместу мастацкіх твораў на беларускай мове.

Метадычны кейс «Мастацкая літаратура як сродак развіцця даследчай дзейнасці дзяцей дашкольнага ўзросту» змяшчае распрацоўкі, якія адлюстроўваюць працу з выхавальнікамі дашкольнай адукацыі, выхаванцамі ўстаноў дашкольнай адукацыі і з бацькамі выхаванцаў, што дазволіць ўзбагаціць змест адукацыйнага працэсу, садзейнічаць цэласнаму развіццю асобы дзіцяці дашкольнага ўзросту з боку педагогаў і бацькоў выхаванцаў.

Змест метадычнага кейса

1. Сямінар-практыкум для выхавальнікаў дашкольнай адукацыі «Мастацкая літаратура як сродак развіцця даследчай дзейнасці дзяцей дашкольнага ўзросту».

2. Інтэлектуальна-пазнавальная забава для бацькоў і дзяцей 5-6 гадоў «Мае год сыноў – дванаццаць»

3. Практычны матэрыял для працы з выхаванцамі 5-6 гадоў «Маленькія “адкрыцці”» дзяцей 5-6 гадоў пры азнаямленні з мастацкімі творамі на беларускай мове»

Семінар-практыкум
для выхавальнікаў дашкольнай адукацыі
Тэма «Мастацкая літаратура як сродак развіцця даследчай дзейнасці
дзяцей дашкольнага ўзросту»

Мэта: павышэнне ўзроўню прафесійнай кампетэнтнасці выхавальнікаў дашкольнай адукацыі па маўленчаму і пазнавальнаму развіццю дзяцей дашкольнага ўзросту ў пазнавальнай практычнай дзейнасці, арганізаванай на аснове зместу мастацкіх твораў на беларускай мове.

Задачы:

актывізаваць выкарыстанне беларускай мовы пры арганізацыі пазнавальнай практычнай дзейнасці па змесце твораў мастацкай літаратуры;

пазнаёміць з прынцыпам падбору мастацкіх твораў для правядзення даследчай дзейнасці па іх змесце;

замацаваць на практыцы выкарыстанне мастацкіх твораў на беларускай мове ў даследчай дзейнасці з выхаванцамі.

Матэрыял і абсталяванне: шырма, гадзіннік-ходзікі, розныя прадметы – папера, аловак, лыжка з кубкам (да мастацкага твора «Што здалася коціку?», А.Зэкаў); шарык, розныя дробныя лёгкія прадметы – на кожнага ўдзельніка (да мастацкага твора «Шарык», А. Хадановіч);

Ход мерапрыемства.

Арганізацыйны момант: удзельнікі дзеляцца на тры групы: малодшая, сярэдняя, старшая.

Актуалізацыя тэмы семінара-практыкума «Мастацкая літаратура як сродак развіцця даследчай дзейнасці дзяцей дашкольнага ўзросту».

Вядучы. Паважаныя калегі! На сучасным этапе развіцця грамадства творчы, даследчы пошук становіцца неад’емнай часткай любой прафесіі. Таму даследчыя паводзіны ў сучасным свеце разглядаюцца не як дзейнасць, характэрная для невялікай прафесійнай групы навуковых супрацоўнікаў, а як неад’емная характарыстыка асобы, як стыль жыцця кожнага чалавека.

Даследчы метады навучання найбольш адпавядае сучасным задачам навучання і прыродзе дзіцяці, таму што ў яго аснову пакладзены творчы даследчы пошук самога выхаванца, а не засваенне ім гатовых звестак ад выхавальніка. Педагог у даследчым навучанні павінен валодаць спецыфічнымі ўменнямі: бачыць дзіўнае ў звычайным, умець захапіць выхаванцаў даследчай праблемай, быць каардынатарам і партнёрам у даследчым пошуку, умець ствараць умовы для разнастайнай даследчай дзейнасці (назіранні, вопыты, эксперыменты, мадэляванне, праблемныя сітуацыі), даваць магчымасць для абмеркавання вынікаў даследчай дзейнасці, умець закончыць правядзенне даследаванняў да з’яўлення ў дзяцей прыкмет страты цікавасці да праблемы.

Крыніцамі даследчай дзейнасці могуць стаць мастацкія творы на беларускай мове. Такім чынам будуць вырашацца і задачы развіцця беларускай

мовы: узбагачэнне актыўнага слоўніка, удасканалванне граматычнага ладу маўлення, замацаванне правільнага гукавымаўлення.

Заданне «Падары Сонейку свае праменьчыкі»

Мэта: вызначыць, якія веды маюцца ў выхавальнікаў дашкольнай адукацыі па тэме «Мастацкая літаратура як сродак развіцця даследчай дзейнасці дзяцей дашкольнага ўзросту».

Вядучы. Адкажы сваім праменьчыкам Сонейку хутчэй –
Намалой адзін праменьчык карацей або даўжэй.

У сярэдзіне намалюванага на дошцы сонца (без праменьчыкаў) вызначана тэма «Мастацкая літаратура як сродак развіцця даследчай дзейнасці дзяцей дашкольнага ўзросту». Кожны з удзельнікаў павінен намалюваць (або не малюваць) па аднаму праменьчыку жоўтага колеру ў суадносінах з тым, наколькі ён выкарыстоўвае прапанаваную тэму ў сваёй педагагічнай дзейнасці: не выкарыстоўвае – не малюе прамень; ведае, як выкарыстоўваць – малюе кароткі прамень; можа падзяліцца вопытам выкарыстання мастацкай літаратуры як сродка развіцця даследчай дзейнасці – малюе доўгі прамень.

Удзельнікі выконваюць заданне – 1 хвіліна. (*Сонейка застаецца на дошцы да канца мерапрыемства*).

Слайд 1. Паведамленне па тэме «Мастацкая літаратура як сродак развіцця даследчай дзейнасці дзяцей дашкольнага ўзросту» (з выкарыстаннем прэзентацыі). <https://drive.google.com/file/d/1bkScyvMEEvaN4W0S5UbW-Hxbs642F-wC/view?usp=sharing>

Мэта: раскрыць паслядоўнасць працы па выкарыстанню мастацкіх твораў на беларускай мове ў працэсе пазнавальнай практычнай дзейнасці з выхаванцамі.

Слайд 2. Пры выкарыстанні твораў дзіцячай літаратуры на беларускай мове для дзяцей дашкольнага ўзросту абавязкова трэба прытрымлівацца прынцыпа «адна асоба – адна мова» (Н.С.Старжынская). Такі падыход спрыяе развіццю маўлення і культуры маўленчых зносін пры азнаямленні выхаванцаў з творами мастацкай літаратуры.

Слайд 3. Існуе вялікая колькасць мастацкіх твораў, тэматыка якіх з'яўляецца падставай для правядзення эксперыментальнай дзейнасці. Пэўныя формы мастацкіх твораў (казкі, вершы, апавяданні, загадкі і інш.) могуць стаць матывацыйным звяном развіцця пазнавальнай практычнай дзейнасці. Так, у мастацкіх творах пазнавальнага характару персанажы эксперыментуюць, знаходзяць выхад з розных сітуацый, дзейнічаюць у адпаведнасці са сваім вопытам.

Слайд 4. Педагагічныя прынцыпы, якім у аднолькавай ступені павінны адпавядаць як мастацкія творы для дзяцей, так і даследчая дзейнасць выхаванца: даступнасць; нагляднасць; займальнасць, дынамічнасць сюжэту; выхаваўчая каштоўнасць.

Слайд 5. Але ці ўсялякі твор магчыма выкарыстоўваць для даследчай дзейнасці? Не, далёка не ўсякі.

Слайд 6. Аб гэтым вельмі яскрава сказаў Сюй Сюэмо: «Калі чалавек не ўмее разважаць, калі ён нават прачытае гару кніг, ён заслужвае толькі, каб яго назвалі кніжнай шафай».

Слайд 7. Існуе пэўная група мастацкіх твораў, тэматыка якіх з'яўляецца эфектыўнай асновай падахвочвання дзіцяці да эксперыментальнай дзейнасці. Добра, калі сам змест твора падказвае правядзенне даследавання. Напрыклад, як у апавяданні Н. Носава «Жывы капялюш». Нават пры паўторным чытанні, стварэнне гульнявой сітуацыі, калі пад капялюшом будзе знаходзіцца завадная цацка, можна таксама лічыць праведзеным даследаваннем.

Такі элемент пазнавальнай практычнай дзейнасці лепш прадстаўляць у выглядзе гульнявой або праблемнай сітуацыі, вопытна-эксперыментальнай дзейнасці, назірання, мадэлявання. На дапамогу павінны прыйсці вопыт, веды, творчае ўяўленне.

Слайд 8. Напрыклад, пры чытанні верша Івана Муравейкі «Восенню ў садзе»:

На галіне тонкай

Яблыкі вісяць.

І гадае хлопчык:

Як жа іх дастаць? – выхавальнік спыняецца і ўжо ад імя хлопчыка (цацкі) просіць дапамогі ў дзяцей. Далей пачынаецца эксперыментальная дзейнасць: як дастаць высока на дрэве падвешаны прадмет (лепш гэта праводзіць на вуліцы)? Пасля розных выказванняў і адпаведных дзеянняў (як дастаць прадмет, падвешаны на дрэве), выхавальнік прапануе паслухаць, як выйсці з цяжкага становішча прапануе сам пісьменнік.

Выручыў малога

Вецер палявы,

Страсянуў галіну

І гукнуў: - Лаві! ...

Слайд 9. Зразумела, каб падбіраць мастацкія творы для чытання і выкарыстоўваць іх як крыніцу для практычнай пазнавальнай дзейнасці, трэба добра арыентавацца ў тэкстах, прачытваць іх загадзя і вызначаць, якія з іх падыйдуць для таго ці іншага віду эксперыментальнай дзейнасці – вопыт, эксперымент, назіранне, мадэляванне, праблемная сітуацыя.

І калі у вас атрымалася ўбачыць аснову для будучай даследчай дзейнасці, тады можна пераходзіць да наступнага этапу: вызначыць месца даследавання.

Слайд 10. У працэсе педагагічнай дзейнасці з выхаванцамі можна вылучыць некалькі напрамкаў, па якіх можа адбывацца чытанне мастацкіх твораў з мэтай пастаноўкі праблемнай сітуацыі:

чытанне ўсяго мастацкага твора непасрэдна перад пачаткам даследчай дзейнасці. Такім чынам, дзеці як бы перамяшчаюцца ва ўмовы героя мастацкага твора. Арганізаваныя вопыты і эксперыменты ўзмацняюць эмацыйнае ўспрыманне ўчынкаў герояў, тлумачаць іх паводзіны, што спрыяе раскрыццю прычынна-следчых сувязяў падзей, апісаных у апавяданні або казцы;

чытанне мастацкага твора выносіцца ў папярэднюю працу і чытаецца дзецям загадзя; перад пачаткам эксперыментальнай дзейнасці дзецям нагадваецца кароткі змест твора, затым прапануецца праверыць вынік ва ўласна-эксперыментальнай дзейнасці;

чытанне твора да праблемнай сітуацыі. Чытаючы, дарослы павінен спыніцца перад праблемнай сітуацыяй, рашэнне якой магчыма толькі эксперыментальным шляхам. Пры гэтым кожнае дзіця мае набор матэрыялаў, дзейнічае з імі самастойна. Пасля правядзення вопыту ці эксперыменту выхавальнік заканчвае чытанне твора, агучваючы і пацвярджаючы вынікі і вывады.

Слайд 11. Змест высока мастацкіх твораў садзейнічае ўменню выхаванцаў актыўней прымаць праблему, якая апісана пісьменнікам, і ставіць мэту. Толькі ў малодшым і сярэднім узросце дзеці ўспрымаюць і вырашаюць праблему праз гульню, гульнявыя дзеянні, гульнявы сюжэт; для іх важны сам працэс. А да выніку – вылучэнне істотных прыкмет і сувязей, супастаўленне розных фактаў, вылучэнне гіпотэзы, адбор сродкаў і матэрыялаў, і г.д. – іх падводзіць педагог. У дашкольным узросце менавіта мастацкія творы (напрыклад, дзеючыя персанажы і іх праблемы) садзейнічаюць фарміраванню ўсвядомленага эксперыментавання як спосабу пазнання свету.

Слайд 12. Пры рэалізацыі развіваючага патэнцыялу мастацкай літаратуры як крыніцы дзіцячай даследчай дзейнасці, захоўваюцца ўсе структурныя кампаненты (этапы) даследча-эксперыментальнай дзейнасці. На прыкладзе твора Л. Таўстога «Хацела галка піць» можна вызначыць усе этапы любой эксперыментальнай дзейнасці (па І.Савянкову).

1. Ubачыць і вылучыць праблему (галка хацела піць, але не магла дастаць ваду)

2. Прыняць праблему і паставіць мэту (што можа зрабіць галка, каб напіцца).

3. Рашэнне праблемы з дапамогай:

правядзення аналізу, вылучэння істотных прыкмет і сувязяў, супастаўлення розных фактаў аб аб'екце або з'яве (у галкі няма рук, але ёсць дзюба);

вылучэння гіпотэзы, здагадкі (што галка можа зрабіць дзюбай);

адбору сродкаў і матэрыялаў для самастойнай дзейнасці (якія прадметы і матэрыялы могуць дапамагчы галцы);

правядзенне эксперыменту (уявіць сябе на месцы галкі і паспрабаваць ажыццявіць прыдумане).

4. Зрабіць заключэнне, вывад.

Слайд 13. Вось дык галка!

Слайд 14. (Тэкст верша «Кот і бусел», У. Мазго).

Практычнае заданне-спаборніцтва паміж групамі «Даследчая дзейнасць па змесце верша У. Мазго “Кот і бусел”».

Мэта: вызначыць этапы даследчай дзейнасці на падставе верша У.Мазго «Кот і бусел».

На выкананне задання даецца 5 хвілін. Кожная з груп прадстаўляе этапы даследчай дзейнасці па змесце верша У.Мазго «Кот і бусел». Вызначаецца пераможца.

На ката найшла марока:
Ён не мае добрых ботаў.
- Кля-кля-кля! -
Гаворыць бусел. –
Калі хочаш, падзялюся.
Жабак вылавім з балота.
- Дзякуй, дружа! Неахвота, -
Кажа кот усё цішэй. –
Босым лепш лавіць мышэй...
Праверка выкананага задання: этапы па змесце верша «Кот і бусел».

Этапы	Змест
1. Дапамагчы дзецям паставіць мэту	Як даказаць, што кату без ботаў лепей
2. Выслухаць доказы і прапановы дзяцей.	
3. Правесці эксперымент	Пахадзіць па пакоі ў ботах, у чаравіках, босым
4. Зрабіць вынік	Кату лепш лавіць мышэй босым, таму што яны яго не чуюць

Праца з вучэбнай праграмай дашкольнай адукацыі. Кожная падгрупа працуе са спісам мастацкіх твораў адукацыйнай галіны «Художественная літаратура». Удзельнікі адбіраюць па аднаму мастацкаму твору на беларускай мове у якасці асновы для арганізацыі пазнавальнай практычнай дзейнасці для кожнай узроставай групы (другая малодшая група, сярэдняя група, старшая група) – 10 хвілін.

Мэта: вызначыць і адабраць мастацкія творы, па змесце якіх магчыма правядзенне вопытаў, эксперыментаў, назіранняў, стварэнне праблемнай гульнявой сітуацыі, мадэлявання.

Пасля выканання задання кожная з груп прадстаўляе твор мастацкай літаратуры з прыкладамі даследчай дзейнасці па змесце выбранага мастацкага твора.

Прыкладны спіс мастацкіх твораў, як крыніцы даследчай дзейнасці (другая малодшая група)

«Мяч» (А.Барто)
«Хацела галка піць» (Л.Таўсты)
«Сем мастакоў» (А.Кобец-Філімонава)

«Лазовы парастак» (японская казка)

Прыкладны спіс мастацкіх твораў, як крыніцы даследчай дзейнасці (сярэдняя група)

«Піліпка – сыноч» (беларуская народная казка)

«Дуб і яго сяброўкі» (У.Ліпскі)

«Восенню ў садзе» (І.Муравейка) «Кот і бусел» (У.Мазго)

«Тры парсючкі» (англійская казка)

«Яблык» (В.Хомчанка)

Прыкладны спіс мастацкіх твораў, як крыніцы даследчай дзейнасці (старшая група)

«Бацька і сыны» (паданне)

«Жывы капялюш» (Н.Носаў)

«Страшная казка» (В.Вітка)

«Такіх кветак не бывае» (В.Гарбук)

Дзелавае гульня. Арганізацыя даследчай дзейнасці па змесце мастацкіх твораў: «Што здалася коціку?», А.Зэкаў (другая малодшая група); «Шарык», А.Хадановіч (сярэдняя група); «Прагулка», С.Бестава (старшая група).

Мэта: замацаваць на практыцы выкарыстанне мастацкіх твораў беларускіх пісьменнікаў у даследчай дзейнасці з выхаванцамі.

Кожная з груп рыхтуецца да паказу пазнавальнай практычнай дзейнасці на падставе прапанаванага мастацкага твора – 5 хвілін.

Адзін з групы выступае як выхавальнік, усе астатнія – у якасці выхаванцаў другой малодшай, сярэдняй і старшай груп.

Рэфлексія «Падары Сонейку свае праменьчыкі»

Мэта: падвесці вынікі і вызначыць ступень задаволенасці матэрыяламі семінара-практыкума.

Вядучы. Адкажы сваім праменьчыкам Сонейку хутчэй –

Намалой адзін праменьчык карацей або даўжэй.

Кожны з удзельнікаў малое (або не малое) па аднаму праменьчыку чырвонага колеру ў суадносінах з тым, наколькі ён зразумеў магчымасць выкарыстання мастацкай літаратуры як сродка даследчай дзейнасці – кароткія прамяні; калі будзе выкарыстоўваць у сваёй педагагічнай дзейнасці – малое прамяні даўжэйшыя.

Вядучы разам з удзельнікамі параўноўваюць вынікі намалюваных праменьчыкаў у пачатку (жоўтыя праменьчыкі) і ў канцы (чырвоныя праменьчыкі) мерапрыемства. Падводзяцца вынікі працы.

Слайд 15. У заключэнні вядучы знаеціць выхавальнікаў дашкольнай адукацыі са зместам будучага метадычнага дапаможніка “Бібліятэка маленькіх “открытий” (аўтар В.С. Красюк), які рыхтуецца да выдання ТДА “Жаскон”, г. Мінск у 2021 годзе.

У дапаможніку прадстаўлены мастацкія творы дзіцячых пісьменнікаў на рускай і беларускай мове (у тым ліку і рэкамендаваныя вучэбнай праграмай дашкольнай адукацыі), якія з’яўляюцца асновай для правядзення вопытаў, Красюк Валянціна Сяргееўна

эксперыментаў, назіранняў, мадэлявання, вырашэння праблемных сітуацый з выхаванцамі 3-6 гадоў (гл. дадаткі 1,2).

Спіс выкарыстаных крыніц.

1. Дубініна Дз.М. Мастацка-маўленчае развіццё дашкольнікаў: дапаможнік для педагогаў устаноў, якія забяспечваюць атрыманне дашк. адукацыі / Дз. М. Дубініна, Н.С. Старжынская; пад рэд. Н.С. Старжынскай. – Мінск : Зорны верасень, 2007. – 390 с.

2. Иванова, А.И. Детское экспериментирование как метод обучения // Управление дошкольным образовательным учреждением : Научно-практический журнал. – 2004. – № 4. С. 84 – 92.

3. Основы методик дошкольного образования. Краткий курс лекций : учеб. пособие / О.Н. Анцыпирович, Е.В. Горбатова, Д.Н. Дубинина [и др.]. – 4-е изд., стер. – Минск : Новое знание; М. : ИНФРА-М, 2020. – 390 с. – (Высшее образование : Бакалавриат).

4. Понамарева, Е.В., Пыльненькая, Е.А., Булыгина, И.В., Гончарова Н.Г. Проблемная ситуация как условие развития познавательной мотивации дошкольника // Вопросы дошкольной педагогики. – 2017. – № 3. – С.64-68.

5. Савенков, А.И. Маленький исследователь. Как научить дошкольника приобретать знания / А.И. Савенков. – Ярославль : Академия развития, 2003. – 16 с.

6. Савенков, А.И. Теоретические подходы к организации исследовательской деятельности в условиях преемственности дошкольного и первой ступени общего среднего образования // Пралеска 2005. – № 7. – С. 5-10.

7. Смолер, Е.И. Развитие старших дошкольников в эвристической деятельности : пособие для педагогов учреждений дошк. образования с белорус. и рус. яз. обучения / Е. И. Смолер. – Минск : Нац. ин-т образования, 2014. – 94 с.

8. Старжынская, Н.С. Маўленчае і лінгвістычнае развіццё дашкольнікаў. – Мн., 2007.

9. Учебная программа дошкольного образования. - Минск : Нац. Ин-т образования, 2019. – 479 с.

10. Читаем детям : хрестоматия : пособие для педагогов учреждений дошк. образования. В 3 т. От 3 до 5 лет. От 5 до 7 лет. / сост. А.И. Саченко, Л.А. Смаль. – Минск : Экоперспектива, 2015.

**Інтэлектуальна-пазнавальная забава
для бацькоў і дзяцей 5-6 гадоў
Тэма. «Мае год сыноў – дванаццаць»**

Мэта: фарміраваць пазнавальныя і моўныя адносіны да мастацкіх твораў на беларускай мове, садзейнічаць наладжванню маўленчых зносін паміж дзецьмі і дарослымі пры правядзенні даследчай дзейнасці па змесце твораў мастацкай літаратуры, тлумачэнні слоў (назвы месяцаў); выхоўваць каштоўнасныя адносіны да гучання роднай мовы.

Матэрыял і абсталяванне: тэксты з загадкамі пра поры года; музычнае суправаджэнне: «Другі канцэрт для цымбал і аркестру народных інструментаў», Дз.Смольскі; «Полацкі спытак» № 10; «Кросны» – народны танец з рэпертуару танцавальнага ансамбля «Харошкі»; малюнкi А4 з выявамі жывой і нежывой прыроды кожнага месяца – 12 шт. (+ некалькі малюнкаў, каб хапіла кожнаму з дзяцей для гульні); тэксты прыказак (16 частак 8 прыказак); пеўнік (цацка); шыльды (па 2 шт. сіняга, зялёнага, чырвонага, жоўтага колеру).

Папярэдняя праца: завучванне мастацкіх твораў дзецьмі; праца з бацькамі для ўдзелу ў мерапрыемстве.

Ход гульні.

Чатыры групы бацькоў разам з дзецьмі займаюць месцы каля шыльд блакітнага, зялёнага, чырвонага, і жоўтага колераў.

Расказванне казкі-загадкі «Пра дзеду Года Гадавіковіча»

Мэта: стварэнне спрыяльнай атмасферы для сумеснай пазнавальнай дзейнасці дарослых і дзяцей у групах.

На фоне музыкі (Дз.Смольскі «Другі канцэрт для цымбал і аркестру народных інструментаў») вядучы расказвае казку-загадку.

«Жыў-быў дзед па прозвішчу Год Гадавіковіч Гадавы. У яго было чатыры дарослых сыны. Адзін сын насіў толькі блакітна-сіняе адзенне, другі сын любіў апранацца ў адзенне зялёнага колеру, у трэцяга сына ў гардэробе было адзенне чырвоных адценняў. А чацверты сын насіў усё жоўтае. У кожнага з сыноў было па тры сваіх дзяцей – дзедавых унукаў. Унукі былі паслухмянымі, таму і працаваць, і гуляць выходзілі не ўсе разам, а па чарзе. Як звалі дзедавых сыноў і дзедавых унукаў?» *(Выслухоўваюцца адказы кожнай з груп).*

Прадстаўленне груп пры дапамозе загадак.

Групы – поры года – прадстаўляюцца адзін аднаму пры дапамозе загадак.

Кажуць мерзлякі дарма,
Што зласнейшай больш няма.
Рассяшылася сама
Ружашчокая ... (зіма)
Прыроду будзіць хто? Яна!
У небе выраю струна,
У садзе яблыня красна.
Дзяўчынкаю ідзе ... (вясна)

Дзе яшчэ пабачыш гэта?
У траве раздолле кветак,
Траўка кожная сагрэта.
На дварэ святкуе ... (лета)
Хто штогод атаву косіць
Ды грыбы кашамі носіць –
Есці бедны нат не просіць?
Гаспадарыць цётка ... (восень)
(У.Паўлаў)

Вядучы: Месяцы маюць цудоўныя назвы. Давайце разам іх успомнім. А дапаможа нам у гэтым пеўнік.

Мае год сыноў – дванадцаць.
Як асілкі ўсе яны.
Па чарзе ідуць на працу –
Не лянуюцца сыны (Э. Пучынскі).

Гульня «Пеўнік ведае...»

Мэта: развіваць мысленне, умець тлумачыць, чаму месяцы так называюцца (снежань, ліпень, кастрычнік і інш); актывізаваць слоўнік дзяцей назвамі месяцаў на беларускай мове; выхоўваць цікавасць да назваў месяцаў.

Удзельнікі (дарослыя і дзеці) робяць круг, і са словамі перадаюць пеўніка (цацка) адзін аднаму, хорам прагаворваюць:

Пеўнік- пявун
Спявае, спявае...
Чаму так месяц завецца,
Хто зараз адкажа?

Вядучы пытаецца: «Пра студзень?» (Усе хорам сцвярдзальна адказваюць: «Пра студзень!»)

На кім спынілася заклічка (гэта павінен быць дарослы), той і адказвае, чаму студзень назвалі студзенем? (Гульня праводзіцца 5-7 разоў з назвамі розных месяцаў).

Вядучы звяртае ўвагу на выставу з малюнкамі.

Заданне «Знайзі малюнак па змесце верша»

Мэта: фарміраваць уменне ўважліва слухаць верш, знаходзіць па яго змесце патрэбны малюнак.

Дзеці па чарзе чытаюць вершы Пасля чытання кожнага верша ўдзельнікі знаходзяць малюнак, які адпавядае зместу верша, абавязкова называюць месяц. Якая група першая дала правільны адказ, атрымлівае фішку.

Вершы пра месяцы года (Вершы чытаюцца пад музыку Дз. Смольскага).

Студзень.

Люты.

Я – сярэдзіна зімы.
Пасябруем з вамі мы.
Маразы мае і сцюжы
Будуць вас студзіць не дужа.
Я ахвотна на калядкі
Вам спяку бліны, аладкі.
(Н.Галіноўская)

Сакавік.

Ціхі, нетаропкі
Першы крок вясны.
Пад страхою кропкі
Капяжоў відны.
Вочкамі пыпышак
Глянула лаза.
Лось на сонца выйшаў,
Выйшлі дзік, каза.
(П. Прануза)

Май.

Збажына расце густая –
Увачавідкі падрастае.
А сады на заглядзенне:
Дрэваў пышнае цвіценне.
Замірае нават вецер
Перад яблынямі ў цвече!
Лес пяе – пачуйце самі –
Розных птушак галасамі.
(В. Жуковіч)

Ліпень.

Звіняць пад ліпай пчолы,
І пахне свежы мёд.
У жыце – ветру шолах,
На полі – працы пот.
У лузе сыплюць косы
Сталёвы перазвон.
Сіней за сіль нябёсаў
Цвіце на полі лён...
(М. Машара)

Мой вецер калючы,
Мароз мой шчыпучы,
Мае завірухі,
Крутухі-вяртухі.
Я самы кароткі з братоў-
Аднагодкаў.
(Н. Галіноўская)

Красавік.

Сонца ў небе разгараецца –
Адтайвае зямля.
Птахі-бежанцы збіраюцца,
І вяртаюцца здалля.
(В. Жуковіч)

Чэрвень.

Вы не бачылі, сябры, -
Зоркі выпалі ў бары!
Дзе ні глянеш
На паляне –
Усё гарыць чырвоным
Ззяннем.
У бары, у бары
Выспелі суніцы!
(В. Зуёнак)

Жнівень

“Жыццейку стаяць даволі”, -
Гаварыла ніва, поле
Шапатлівым голасам,
Кланялася коласам.
(Г. Тумаш)

Верасень.

Месяц з ветлівай усмешкай
 На спатканне выйшаў мне.
 Яркая, хораша прыбраў
 Усюды дрэвы і кусты.
 І зямлю памаляваў
 У колер жоўта-залаты.
 (С. Новік-Пяюн)

Лістапад.

У садах, у полі чыста.
 Дождж ліецца, як праз сіта.
 Хмары ў небе шчыльнай сеткай,
 Прапускаюць сонца рэдка.
 Лісцік скручаны, счарнелы
 Вяла коціцца, нясмела.
 (Н. Галіноўская)

Кастрычнік.

Месяц восені жоўта-чырвоны,
 Сыплюць лісце бярозы і клёны,
 Павуцінкі плывуць над палямі,
 Вырай птушак тужліва кружляе...
 (Л. Забалоцкая)

Снежань.

Месяц, збочыўшы са сцежкі,
 Пагуляць рашыў у снежкі.
 Азірнуўся, а наўкол –
 Ні сняжынкі,
 Чорны дол.
 Крыкнуў ён:
 - Усім на ўцеху
 Прынясі, завея, снегу!..
 Гэй, вітайце ўсе зіму!
 (М. Чарняўскі)

Пасля выканання задання дзеці разбіраюць малюнкi (па аднаму малюнку).

Гульнявое заданне для дзяцей “Гэта мая пара года”.

Мэта: замацаваць назвы пор года і тыя з’явы, якія адбываюцца ў кожнай пары года.

Пад музыку “Кросны” дзеці рухаюцца па зале. На сканчэнне музыкі дзецям трэба па змесце свайго малюнка заняць месца каля патрэбнай пары года – шылды сіняга, зялёнага, чырвонага або жоўтага колера. Дзецям кожнай пары года даецца час для абмеркавання, каб хорам паўтарыць: “Сакавік, красавік, май – гэта мая пара года – Вясна!” Пры неабходнасці дарослыя дапамагаюць дзецям назваць месяцы. У наступныя разы дзеці мяняюцца малюнкамі (3 - 4 разы)

Заданне для бацькоў “Складзі прыказку”

Мэта: развіваць мысленне, пазнавальныя здольнасці дарослых пры складанні прыказак; развіваць уменне дзейнічаць разам, прымаць калектыўнае рашэнне.

Кожная група атрымлівае па дзве часткі прыказак. Астатнія часткі прыказак перамешаны. Трэба знайсці патрэбныя часткі, каб атрымалася цэлая прыказка. Выяўляецца група-пераможца, якая выканала заданне першай. Пераможцы атрымліваюць фішкі.

1. Дзе вада, там і вярба.

2. Жаўранак на праталіну, шпак – на прагаліну, жораў – з цяплом,
ластаўка з лістом.

3. Вясною работы ад нядзелі да суботы

4. Не прасі лета доўгага, а малі цёплага

5. Што летам ножкай коп, то зімой ручкай хоп.

6. Пад восень ... і верабей багаты

7. У снежні падумаеш пра май - будзе бульба і каравай

8. У лістападзе ... гола ў садзе

Заданне для дзяцей “Складзі круглы год – месяцаў карагод”

Мэта: замацаваць паслядоўнасць змены пор года і месяцаў у годзе; развіваць уменне сумеснай дзейнасці.

Дзеці паслядоўна выкладаюць малюнкi па крузе, бацькі сочаць і дапамагаюць.

У канцы мерапрыемства падлічваюцца фішкі, якія атрымалі групы. Апладысментамі віншуюцца пераможцы.

Вядучы дзякуе ўсіх удзельнікаў інтэлектуальна-пазнавальнай забавы «Мае год сыноў – дванаццаць». Азначае, што мастацкае слова дапамагае лёгка, праз гульнявыя дзеянні спасцігаць родную мову, дапамагае развіваць пазнавальныя здольнасці. У гэтым дзецям вельмі дапамагалі іх бацькі.

“Родная мова”, П. Панчанка (музычны фон: “Полацкі сшытак” № 10)

Студзень – з казкамі снежных аблокаў,

Люты – шчодры на сіні мароз,

Сакавік – з сакатаннем і сокам

Непаўторных вясновых бяроз,

Красавік – час маланак і ліўняў,

Травень – з першым каханнем, сяўбой,

Чэрвень – з ягаднай зарой,

Ліпень – з мёдам,

З пшаніцаю – жнівень,

Спелы яблычны верасень,

Светлы кастрычнік

У празрыстасці чыстай, крынічнай,

Лістапад – залаты лістапад,

Снежань – першы густы снегапад...

Ці плачу я, ці пяю,

Ці размаўляю з матуляю –

Песню сваю, мову сваю

Я да грудзей прытульваю.

Спіс выкарыстаных крыніц.

1. Маладзёчак : Дапам. для педагогаў дашк. устаноў / аўтар-складальнік Т.І. Фаменка. – Мн. : Беларусь, 1999. – 150 с.

2. Учебная программа дошкольного образования. – Минск : Нац. Ин-т образования, 2019. – 479 с.

Практычны матэрыял
«Маленькія “адкрыцці” дзяцей 5-6 гадоў пры азнаямленні з
мастацкімі творамі на беларускай мове»

Мэта: фарміраванне ўстойлівай цікавасці і станоўчых адносін у выхаванцаў да беларускай мовы, жаданне авалодаць ёй у працэсе пазнавальнай практычнай дзейнасці па змесце мастацкіх твораў.

Мастацкі твор: **«Бацька і сыны», паданне.**

Пазнавальная практычная дзейнасць: **вопыт «Як разламаць венік» (перад чытаннем падання).**

Мэта: развіваць мысленне, уменне аналізаваць аб’ект; выходзіць пачуццё калектывізму.

Матэрыял і абсталяванне: галінкі дрэва, стужка (20-30 шт.)

Ход. Дзеці бяруць па адной галінцы дрэва (бяроза). Выхавальнік пытаецца, што з іх можна зрабіць, каб атрымалася прылада для працы (венік). Як будзем рабіць венік? (Трэба ўсе галінкі злучыць, параўняць канцы і звязаць стужкай).

Дзеці па чарзе спрабуюць зламаць венік, каб упэўніцца, які ён трывалы. Выхавальнік наводзіць дзяцей на думку, што ёсць спосаб зламаць венік. Абмяркоўваюцца ўсе прапановы. Далей дзеці слухаюць паданне «Бацька і сыны» і параноўваюць вынікі сваіх прапаноў з тымі, што ў паданні. Венік зноў разбіраецца на галінкі, якія дзеці з лёгкасцю ламаюць.

Вывад. Калі ўсе разам – гэта моц і сіла.

Мастацкі твор: **«Бярозавы лісток», У. Скарынкін.**

Пазнавальная практычная дзейнасць: **эксперымент «Як навучыцца іграць на бярозавым лістку» (перад чытаннем верша).**

Мэта: развіваць навыкі даследчай дзейнасці пры ўзаемадзеянні з бярозавым лістком для атрымання гукаў; выходзіць цярыпліваць, радасць ад атрымання выніку.

Матэрыял і абсталяванне: бярозавыя лісткі, музыка беларускага танца «Крыжачок».

Ход. Агледзецца навокал, адказаць: «Якія прадметы могуць стаць музычнымі інструментамі?» Якія гукі яны могуць перадаваць?

Выхавальнік прапануе паглядзецца, як бярозавы лісток ператвараецца ў музычны інструмент. Ён прыкладае лісток да вуснаў і дуе на лісток так, каб атрымаўся гук. Справа не простая. Трэба цярыпенне, уменне па-рознаму прыкладаць лісток да вуснаў, па-рознаму дуць, каб атрымаць гук.

Дзеці спрабуюць прымусіць лісток зайграць. Праз некалькі хвілін выхавальнік чытае верш «Бярозавы лісток», дзе хлопчык вельмі добра навучыўся іграць на бярозавым лістку як на гармоніку.

«Бярозавы лісток» (У. Скарынкін)

А я пакуль не гарманіст.
Прыклаў да вуснаў тонкі ліст –
Што сілы дзьмухаю-іграю,
Высокі гук ляціць над гаем.
Цішэй падзьмухаю знарок,-
Адказа басам мой лісток.
А вы скачыце “Крыжачок”!

Уключаецца музыка беларускага танца «Крыжачок», дзеці падыгрываюць на сваіх музычных інструментах – бярозавых лістках.

Вывад. Ва ўмелых руках многія рэчы могуць стаць музычнымі інструментамі.

Мастацкі твор: «**Страшная казка**»*, **В. Вітка.**

Пазнавальная практычная дзейнасць: **назіранне за агеньчыкамі з цемры (па ходу чытання расказа).**

Мэта: развіваць зрокавае і слыхавое ўспрыманне, аргументаваць свае доказы наконт прыроды агеньчыкаў; выхоўваць смеласць.

Матэрыял і абсталяванне: ліхтарык (на мабільным тэлефоне), цёмнае памяшканне.

Ход. Расказ чытаецца ў светлым памяшканні да слоў: «З цемры на іх глядзелі вялікія блішчастыя вочы. Якраз як у таго звера, пра якога бабка расказвала казку».

Затым дзеці пераходзяць у цёмнае памяшканне. Уключаецца ліхтарык. Пры адказах на пытанні дзеці перадаюць свае ўражанні.

- Што змянілася навокал?

- Як вы сябе сталі адчуваць?

- На што падобны агеньчыкі?

- Прыдумайце самую вясёлую (самую страшную, самую праўдзівую) прыроду з'яўлення агеньчыкаў.

Дзеці зноў пераходзяць у светлае памяшканне, чытанне «Страшнай казкі» працягваецца.

Вывад. Бывае, што страхі чалавек сам сабе выдумляе.

Мастацкі твор: «**Фарбы восені**», **П. Прануза.**

Пазнавальная практычная дзейнасць: **гульнявая праблемная сітуацыя «Хто больш назаве колераў восені і правільна іх зафіксуе на паперы» (перад чытаннем верша).**

Мэта: развіваць зрокавае (больш аб'ектаў убачыць і назваць іх колер) і слыхавое ўспрыманне (пачутыя колеры адлюстравіць на паперы); выхоўваць уважлівасць.

Матэрыял і абсталяванне: каляровыя алоўкі, папера, фішкі.

Ход. З дзецьмі на вуліцы праводзіцца дыдактычная гульня «Хто больш назаве колераў восені». Трэба назваць прадмет або аб'ект і яго колер. За Красюк Валянціна Сяргееўна

правільныя адказы дзеці атрымліваюць фішкі. У каго больш фішак, той і пераможца.

У пакоі гульня працягваецца. Пры чытанні верша «Фарбы восені» дзеці каляровымі алоўкамі на паперы фіксуюць толькі пачуты колер. Затым колькасць колераў падлічваецца, параноўваецца паміж дзецьмі і тымі колерамі, за якімі яны назіралі на вуліцы.

Вывад. Трэба быць вельмі ўважлівым, каб выканаць заданне правільна.

Фарбы восені (П. Прануза)

Колькі фарбаў мае восень?
Паспрачаліся сябры.
Пеця кажа: “Можа восем”.
Толя кажа: “Можа тры”.
Выйшлі раніцай у поле,
Крочаць сцэжкай спакваля.
Рунь
Зялёны мае колер,
Чорны –
Свежая ралля.
Полымем прыгожым, сінім,
Дагараюць васількі.
На срабрыстай павуціне
Дробных кропель аганькі.
Залаціста, жоўта ў лесе
Гэтай слаўнаю парой.

Куст рабіны гронкі звесіў,
Як аблітыя зарой.
А бярозы, як сястрычкі –
Ў кожнай – беленькі хвартух,
Над празрыстаю крынічкай
Збегліся, пасталі ў круг.
Сад палае ад ранетаў,
Бы паселі снегіры.
Каля школы многа кветак
Ці касцёр такі гарыць?
З клёнаў лісце ападае –
Светлай чырвані ручэй.
Колькі ж фарбаў мае восень?
Хто падлічыць з вас хутчэй?

Мастацкі твор: “Дзе Оля?”, А. Зэкаў.

Пазнавальная практычная дзейнасць: **мадэляванне “Дзе знаходзяцца дзяўчынкі?” (па ходу чытання верша)**

Мэта: развіваць уменне працаваць у адным тэмпе; практыкаваць у запісу верша піктаграмамі; выходзіць цікавасць да лагічных загадак.

Матэрыял і абсталяванне: аркуш паперы, аловак (на кожнага з дзяцей).

Ход. Прачытаўшы першы раз верш (не да канца), выхавальнік прапануе пры другім чытанні дзецям “запісаць” яго піктаграмамі: елачка – гэта лес; траўка – луг; вертыкальныя штрыхі – поле; сілуэт хаткі – хата; дрэва з яблыкамі – сад.

Алеся – у лесе,
Люся – у лузе,
Поля – у полі,
Каця – у хаце,
Надзя – у садзе,
Там і Ядзя.

Калі верш усе запісалі, перад дзецьмі ставіцца задача, якую трэба рашыць (чытаюцца вершаваныя радкі далей):

А дзе Оля,

Калі Поля

Разам з Оляй?

Абмяркоўваюцца здагадкі дзяцей.

Вывад. Оля і Поля ў полі.

Спіс выкарыстаных крыніц.

1. Учебная праграма дошкольнага образования. - Минск : Нац. Ин-т образования, 2019. – 479 с.

2.. Дукса М.М. Працавітае сонца. Вершы. – Мінск: “Юнацтва”, 1994.

3. Жывая кніга прыроды: Дапам. для педагогаў дашк. устаноў / Уклад. І.С. Марачкіна. Пад рэр. Я.Р. Лецкі. – Выдавецтва “Бацькаўшчына”, 1997. – 199 с.

4. Зэкаў, А.М. На арэжавым кані. Вершы. – Мн., “Мастацкая літаратура”, 2003.

5. Прануза П.К. Звініць ручаёк. Вершы. – Мінск: “Юнацтва”, 1988.

6. Читаем детям : хрестоматия : пособие для педагогов учреждений дошко. образования. В 3 т. От 5 до 7 лет. / сост. А.И. Саченко, Л.А. Смаль. – Минск : Экоперспектива, 2015.